

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

36 Tristantiu[m] (Leyd narren) Nole. Tristari de morte: timere dolore[m]:
timere detract[i]o[n]em malo[rum]: timere exiliu[m]: tristari de
paup[er]tate/ de impotentia/ de amissione vxoris [et] ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Singularium

Terttia nola est: p̄prio inniti sensui: p̄tinaciter inniti opinioni p̄p̄ter
i nolēdo cedere opinioni suae sine meliori. Sunt q̄dam (ait Hugo) in
p̄gregatōe obstinati in suo sensu/sapiētes in oculis suis: hi q̄d nō p̄ces
perūt ex rōne defendūt: nec se alijs/ sed sibi alios applicari p̄tēdunt: et si
viderint nō obtēperari/ statim p̄mouent et alios turbant. Grādes vris
z q̄ z p̄nciosi fatui p̄gregatōis turbatiui. Et q̄ q̄so sup̄brior fatuitas/
q̄ q̄ hō vnus toti p̄gregatōi iudiciū suū p̄fert/ tanq̄ ip̄e solus sp̄m̄ dei
habeat: q̄ maior sup̄bia. q̄ se meliores p̄tēnere: Sunt plane q̄ tales
sunt p̄summati stulti. Nec nēpe est p̄summata stulticia q̄ hō se repu-
3 tar sapiētē/ z in factis suis nihil videat nisi sapiam. Sed ais: Natu-
rale est q̄ hō sniam suā vel opinionē libēter sustinet z defendit: sicut
d̄: Prouer. xv. Letabit hō in snia oris sui. Ulex q̄dē: nō tñ sic d̄: ei im-
mutabilr adherere/ q̄ nullo mō velit acq̄escere sentētis z p̄silijs meli-
oz: ait Seneca. Mobilis esto/ nō leuis: p̄stās/ nō p̄tinax. Sed z Moy-
ses sp̄m̄ dei h̄is q̄ridie cū d̄no loq̄bat: z p̄siliū Jetro soceri sui nō p̄es-
psit. Er vis ne vt oibz credā/ z sniam meā murē ad q̄rūlibet p̄silia: Nō
dixi h̄/ sed sapiētū z bonoz. Nō dico q̄ sentētis q̄rumcūq̄z debeas ac-
q̄escere: q̄ nec iniq̄z: q̄ Stūs vir q̄ nō abiit in p̄silio impioz. Et Pro-
uēbio. j. Fili si te lactauerint p̄ctōres/ ne acq̄escas eis zc. Nō stultoz z
populariū. Ero. xxiij. Nec plurimoz insipiētū z populariū acq̄escas
sentētis/ vt a hō deuiēs/ vic; si sit vitas certa z pbabilis: de q̄ certitu-
dinalr vel pbabilr tibi p̄stat. Nō pueroz vel iuuenū incertoz/ relin-
q̄ndo sniam exptoz: sicut fecit Roboā. iij. Re. xij. sed sapiētū z bonoz.
Deut. xxvj. Seq̄ris formā eoz. s. sapiētū: nō declinabis ad dextram
vel sinistra. S; vbi p̄nt hec discerni: vbi sunt/ z q̄ sunt tales sapiētes
q̄s tuto possim seq̄: Nūq̄d plati mei sunt: Nūq̄d possū audacter sine
scrupulo eoz seq̄ sniam: Quid ḡ de simplici p̄plo platos suos i. Bohe-
mia imitante: Incidim⁹ h̄ in materiā meo iudicio satis difficilē: z vir
solubilē z resolubilē/ vt sciat cui tuto q̄s suam p̄sciam p̄mittat. Vide
Suil. parrhisi. q̄ d̄: nō oportere monachū obedire suo plato p̄cipiētī/
vt habitet in loco sibi piculoso q̄ ad castitatē. Itē Suilh. Lug. de obe-
diētia. Itē eūdē de disp̄satōe platoz sup̄ pluralitate bñficioz nō ex-
cusante. Itē Berfonē sup̄ illo: Ex ore tuo te iudico serue nequā. Item
beatum Thomā in. iij. scripti/ de plato p̄dicāte insolita. Itē Berfo. de
pollutione: q̄ credendum est prelato etiam malo/ in his vbi non p̄ceit
pit contra deum. Item in summa Angelica z alibi. Rogamus doz-
minum Iesum.

Dñica in ramis Palmarum. viij. Aprilis.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. j. Euangelium de gestis.

Turba. XXXVI XII

Triciesimasexta turba stultorum est tristantium (Leid narren)
 Hactenus trigintaquatuor genera fatuorum recensur: et adhuc quae
 plurima venient recensenda. Puto autem quod omnes illi ad duo
 genera fatuorum reduci possent. scilicet letantium et tristantium (Freid narz
 ren) et (leid narre) Omnes quoniam quos tanquam stultos reprehendimus: et
 quod aut irrationabiliter gaudet/aut irrationabiliter tristat. Visum est mihi quod
 non absone opiner ab Aristotele in Ethica sua: quod omnes passionibus suas
 debent terminari ad has duas. Venit in mentem diuersa illa philosophorum
 rum duorum sententia: Eraclitum loquor et Democritum: quorum hic semper fle
 bat errores hominum miseratus/de quo Flaccus mirabatur unde aqua
 per lacrymas supererret: ille semper in cachinnos dissoluebat/ita sibi ni
 hil seruum videbat. Hec neutrum Heron ille sapiens super Magnificat ap
 probat. quem vide. Hec duo fatuorum communissima genera dominus noster Ies
 sus christus eterna sapientia tanquam duo extrema in medium ipse mediator
 reducit: utriusque documentum dante proprium hac die qua ingressus (ut dictum
 est) Hierosolymam in plausu populi/sed cum planctu et fletu superius. Quas
 doctrinas audiamus diligenter. Primam videlicet (Freid narre) secundam (leid
 narren) Et docebuntur hi fatui quemadmodum se a stulticia sua excutere
 debeant/et summe illi sapientiam reformare. Prima doctrina per letantium fa
 ctus/qua docuit est: Quod in nulla unquam huius seculi leticia habere fidu
 ciam debeamus: quod in tristitia finit. Docuit hoc verbo et facto siue exem
 plo. Verbo: Glevobis quod ridetis: quod flebitis. Exemplo: quod inter maximam
 gloriam fleuit. Sed adhuc expressius docuit exemplo/in duabus processioibus
 contrariis sibi invicem succedentibus. Ecce una processio et prima cum maxima su
 it gloria/qua cum populus suscepit gaudens: in qua apostoli asinum ad
 ducunt/vestimenta supponunt/cum desuper sedere faciunt: turba vestim
 enta prosternit: ramos de arboribus cedunt: clamant rex israel benedictus
 osanna in excelsis. Hec prima processio cum tanta gloria et honore. Sed ec
 ce secunda processio festum subsequitur/longe alia a potestate: et vero gallo (ut dici
 solet) alio vento flante. Feria sexta namque alia instituit processio/preceden
 ti contraria/ab Hierosolyma in motem oliuaz cum irrisioibus. Apo
 stoli quod prius asinum adducunt et vestimenta supponunt/iam ab eo fugiunt
 et vestimenta propria fugientes relinquunt. Qui prius cum magna reuerentia
 et deuotione ipsum super asellum posuerunt/iam ipsum cum magna ignomi
 nia in patibulo suspendedunt. Prius vestimenta sua in via strauerunt: iam
 ipsum suis vestibus expolauerunt et sorte in eam miserunt. In prima processio
 ne ramos oliuaz et palmarum sibi obuia portauerunt: in secunda spinas acu
 tissimas capiti eius infixerunt. Prius appellauerunt eum regem Israel/clama
 tes: Benedictus qui venit rex Israel. iam negant eum et dicunt: Regem non habemus
 nisi cesarem. In prima appellauerunt eum saluatorem dicentes: Osanna. i. sal
 ua obsecro. In secunda negauerunt ipsum saluatorem/qui etiam seipsum saluare non
 poterat. In prima dicunt eum benedictum esse et venisse in nomine domini in mundum. In

Tristancium

secūda dicit: nisi h malefactor esset/nō tibi tradidissēm⁹ cum. *Ecce q̄*
praria est hec secūda p̄ori p̄cessioni. Et cur ita voluit p̄mam iucūda
p̄cessione terminari tam lugubri: Plane vt doceret fatuos nos letans
tes/q̄ in leticia huius seculi nullo mō foret p̄fidēdum: z scirem⁹/quia
extrema gaudij occupat luct⁹: z post solē feruētē seq̄t pluuia. Quas
tenus aut z adhuc firmius hec sua imp̄meret fatuis illis/voluit vt he
p̄cessiones in fcatōe p̄ sp̄sam suā sc̄am ec̄cam filioliis suis annuatim
Z *renouarent. Ideo ḡ p̄ma p̄cessio fcat in officio hodierno p̄ p̄cessiones*
quam fecimus. Secūda aut in mōtem Caluarie/fcat p̄ passionē/que
mor in missa subiūgit. Ecce p̄mā doctrinā p̄ turba fatuoz iucūdoz:
de q̄b z coz nolis sp̄alis fuit habit⁹ sermo dñica in medio q̄dragesi
me: in qua canit Letare/q̄d p̄gruebat letantibz. Sc̄da doctrina quas
dedit dñs Iesus ch̄s sapia eterna singulariter p̄ fatuis tristibz (Leid
narren) quos hodie p̄ manibz habem⁹ hec est: nō esse incōsolabilr p̄tri
standū de aduersitatibz q̄bustibet imminētibz. Quippe q̄ ille sint rez
cta via ad vitā eternā/z finis eaz si voluerim⁹ sit iucūdissimus z fes
lic: docuit z hāc doctrinā v̄bo: B̄ti q̄ lugent/q̄m ip̄i p̄solabunt. Mat
thai. v. Docuit z exēplo hodiernaz p̄cessionū fm̄ Bern. Significat
em̄ p̄ma p̄cessio iucunda/qua Eb̄s cū gl̄a susceptus est: introitū in vi
tam eternā/quo cū suis electis post iudiciū regnū celoz intrabit. Que
p̄cessio terminus est/z p̄mū quod q̄rere debemus: Prīmū q̄rite regnū
dei. Sc̄da aut p̄cessio qua ad mōtem Caluarie p̄cessit cū ignominia z
dolore acerbissimo/fcat nobis viā p̄ quā ad regnū celoz puenire opoz
ret. s. tribulatōes/dolores/ignominias/paup̄tatē/z cetera carni mole/
stia. Et ita p̄iūxit o frater illas duas p̄cessiones/vt tu (o leyd narr) tris
stans tristitiā abijceres: z scires qz hec qua graderis via vera est z ex
pedita p̄ p̄secutōe vite celestis: zq̄ finis aduersitatis ē felicitas. Opoz
tuit Eb̄m pati/z sic intrare gl̄am suā. Et Paulus: Per multas tri
bulatōes optet intrare in regnū celoz. Gaude ḡ frater: neqz p̄sternar⁹
si matutinū aut nocturnū tps̄ intonat mirabilr p̄crepando fm̄ ec̄ce re
p̄sentatōem. Per tres matutinas illas scias/qz non diu durabit/sz sta
Z *tum seq̄t silentiū z dies: expecta modicū z tumultus finiet. Habes ces*
ce sc̄dam doctrinā: quā p̄siderare ex facto Eb̄i h̄nt tristes. Neqz mire
ris/q̄ ex eodē facto p̄trarie sumunt doctrine. Nō em̄ alienū est/vt eas
dē cāpana fiat pulsus p̄tra tempestatē z p̄ festo magno faciēdo: z in
eisdem organis carmen lugubre z iucūdum cantet: z eadē lingua ozo
nes fiant ad tristitiā z iucūditatē p̄mouentes. Sed ais: Utinam: z de
bis stultis (Leyd narrē) q̄ hodie suū locū h̄nt/cr̄iā sp̄ales nolas desis
gnares q̄b discerni possent. Frater multe sūt admodū/ ita vt tps̄ nul
lo modo vacaret ad eas enumerandas. Tot em̄ sunt/quot aduersitas
tes de q̄b p̄tingit huius seculi hoies p̄ristare z lugere. Quas q̄ nosse
vellet/legere posset Franciscū Petrari. q̄ eas copiose admodū recēset:

Turba. XXXVI. XIII

Teruntū qz vis saltē aliquas enumerabo: ex quaz notitia occasione accipe poteris etiā alias assignādi/dū z qñ fortasse volueris hāc materiā copiosius psequi. Sit igit

Prima nola: tristari de morte. Sunt q̄ mixtū modum tristant in morte: z stulticiā suā dāt in scriptis. **Q** moriar inquit. Et qd̄ h̄ ē: hac p̄ditōe intrasti vt exires: gētūm lex est / qd̄ acceperis reddere. **P**eregrinatio vita est: cū multū ambulaueris deinde redeūdum est. **Q** s; tū meo mori. **S**tultū est frater timere qd̄ vitari non potest: istud etiā nō fugit qui distulit.

Secūda nola est: timere dolorē. **N**oli o frater: si paruus est dolor / leuis est patiētia. **S**i magnus / magnā habero patientiā: qz magna inde glā: s; magnitudinē dolorū p̄solatōes tue letificauerūt aiām meam. **P**orro si paruus est dolor / tolerabilis est. **S**i intensiuus / statim liberaberis: diu durare nō poterit: qz eā tolerare nō poteris.

Tertia nola est: timere detractōem maloz. **S**i boni essent q̄ tibi detrahūt z male loquunt / nō mixtū esset si inde doleres: puta si de te **L**ato aliquid diceret / cū p̄culdubio nō nisi vez diceret. **L**etoz q̄ mali mala loquunt / nihil mireris: nō aliud nouerūt. **C**ampana s; qualitātē eris de qua est ita sonat. **N**ō nouerūt bñ loq̄. **T**ibi glā q̄ mali nō bñ de te loquunt. **C**atuli qd̄ latrāt / nō p̄ vitate / sed p̄suetudine.

Quarta nola: timere exiliū. **S**cias frater nullibi exiliū est / vbiq; patria tua est: mūdus oīm patriā vna est: extra hāc nemo p̄ici p̄t. **Q** s; p̄ scribar a patria. **N**ō tibi o frater patria interdicit / sed loc⁹: in quacūq; qz patriā pueneris / tuā inuenies. **N**ulla terra exiliū est / s; altera patria est: solū de cubiculo in cubiculū trāsmigras: vna domus est oīm clāmantium. **P**ater noster.

Quinta nola est: tristari de paup̄tate. **N**escis te opinione / nō re laborare. **P**aup̄ es qz videris. **Q**uid times paup̄tatē o ch̄tiane: volucres (vt frequēter dixi) neq; serūt neq; gregāt i borea / z de⁹ pascit illos: z lilia q̄ nō nent neq; texūt / ita vestiuntur vt vides: z tu adhuc paup̄tatem times.

Sexta nola est: de impotentia tristari. **Q** p̄rimoz potestate z iniuriā patior. **G**aude frater / qz facere nō potes: nō es potēs: gaude impotens nō eris. **S**ed potēs inq; multos h; se sequentes famulos. **M**el musce sequunt / cadauera lupi / frumēta formice: p̄dā sequit̄ turba ista nō hoīem. **S**ed pecuniā habet. **H**oīem illū indicas: arca est.

Septima nola: tristari de amissione vxoris z pueroz. **F**les tu pueros o stulte: qd̄ istic nouū aut mixtū q̄ rara est sine isto casu domus: **Q**uis stultus infelicē vocabit arborē q̄ stāte ip̄a poma cadūt: **S**ed vxorē amisi bonā. **F**ecisti ne bonā: an inuenisti bonā. **S**i inuenisti: ad huc alia inueniri p̄t. si fecisti: bñ spera / res perijt / salu⁹ ē artifex. **H**ēs ecce, vñ. **n**olas: istar baz si placz p̄les his formato ex **Sen.** aut **Frā. Ro.**